

De Heldring-Gestichten te Zetten

DOOR

M. W. MACLAINE PONT.

Het is zeker van grooten invloed geweest op de vorming van Heldring's karakter, dat hij een groot deel van zijn jeugd en meestal zijne vacantie, als schoolknaap en als student doorbracht te Pfalzdorf bij Kleef, waar zijn grootvader Johan Wilhelm Jansen predikant was. De stichtingsgeschiedenis van dat dorp is zeer merkwaardig. In 1741 werden eenige duizenden Protestanten uit den Rijn-Pfalz verdreven, om hun geloof. Zij trokken naar onze kusten, om er te wachten op Engelsche schepen, die hen naar Amerika zouden overbrengen.

De arme verdrevenen hadden echter terstond met grooten tegenspoed te worstelen. Die schepen lieten zich

wachten en de toegang tot het grondgebied der Vereenigde Nederlanden werd hun verboden. Daar stonden zij op de grenzen aan hun lot overgelaten. Tusschen Kleef en Goch strekten zich

onmetelijke heidevelden uit al een dorre woertijn. Doodhonger en vergeten worden, dat ze hun lot geweest zijn, als niet de toenmalige predikant en zijn vader zich hunner hadden aangeetrokken. Hij begon met hen aan voorloopig huisvesting te helpen en vroeg toen den koning van Pruisen ver

Ds. O. G. HELDRING. †

gunning, om al wachtende, de heide te ontginnen. Dit werd toegestaan. De jonge Johan Wilhelm Jansen won het vertrouwen der ballingen; Zondag aan Zondag verzamelde hij hen in een

schuur, totdat hij 1775 in staat was een kerk voor hen te bouwen. Want de uitgewekenen hadden Amerika vergeten, zij bleven in het land, dat hun brood gaf. De naam van hun dorp, Pfalzdorf, bewaart nog de herinnering aan hun afkomst en boven den ingang van de kerk staat een steen met het inschrift: die Wüste wird zum Acker werden; — de geschiedenis van de vestiging der Pfalzdorfers.

Toen de grijsaard op zijn 84ste jaar zijn ambt aan zijn zoon overgaf, kon hij het doen met deze woorden: „De woestijn is geweken, de akker bebouwd!” Woorden die later een uiting zouden vinden in Heldring's levensspreuk: „Uit verlies winst.”

Hoeveel woestijnen heeft Heldring niet doorwandeld in zijn leven! Vooreerst de woestijn van zijn kerk, verstikkend in doodsche deftigheid. Een daardoor versterkt farizeïsme had de geheele maatschappij doordrongen. Men was fatsoenlijk goed; de slechte menschen, die leden, zondigden, worstelden en vielen, behoorden tot een afzonderlijk menschenras: men dankte God dat men niet was als dezen.

Ergerlijk waren de tooneelen, die jaarlijks voorvielen als de groote schuitten kwamen aanleggen in de gracht voor het Vondelingenhuis te Amsterdam en de kinderen daarin waren gebracht, om naar de Ommerschans of Veenhuizen te gaan. De plaats moest door politie en soldaten worden afgezet, want het volk was woedend en had meer dan eens onzachte pogingen aangewend om de kinderen te bevrijden. Arme kinderen! Hun lot was ellendig in de weldadigheidskoloniën. Zij leerden weinig en gebrekkig. Niemand wilde hen in dienst nemen: voor het eenvoudigste werk waren zij ongeschikt. Als een ware ramp kwamen zij over het land, weldra bevolkten

zij de gevangenissen of nog erger plaatsen.

Woestijnen, dat waren de gevangenissen zelf. In 1847 bezocht Ds. Heldring de groote strafgevangenis voor vrouwen te Gouda. De zalen waren nauw en somber, de reinheid liet alles te wenschen over. Daar zaten opeengepakt: het meisje wegens geringen diefstal veroordeeld, naast de vrouw vergrijsd in het kwaad; de brandstichter naast de kindermoordenaar; allen slieden samen in dezelfde zaal; allen hadden maar een onderwerp van gedachte en gesprek: de straf, haar opgelegd, en wat zij eenmaal zouden doen om zich te wreken.

In een der zalen zaten 70 vrouwen bijeen; de lucht was er zoo verpest, dat de bezoeker zoo spoedig mogelijk in de open lucht moest gaan, om zijn bewustzijn niet te verliezen.

En geen lichtstraal drong door in de duisternis; geen predikant, geen ziekenbezoeker, om de ongelukkigen een woord van troost of stichting toe te spreken.

Zoo was de toestand in de gevangenis voor vrouwen te Gouda, toen ds. Heldring die bezocht. In sommige zalen kon hij door de verpeste atmosfeer niet doordringen. Vijf van die ongelukkige schepsels smeekten hem, zich over haar te ontfermen, als haar straf tijd voorbij was. Wat moesten zij beginnen? Vrouwen, vergrijsd in het kwaad, hadden vrijen toegang tot de gevangenis. Aan de jongste, knapste meisjes klampten zij zich vast. Een der gevangenen, een jong meisje, zeide tot ds. Heldring: „Niets blijft mij over dan te doen wat dat wijf mij aanbiedt... Ik heb het geweigerd. Mijn weg is dus naar de Ommerschans. Reeds gaf ik mijn naam op: als bedelares zal men mij nemen; ik wil een jaar in de Ommerschans doorbrengen; maar ach, wat dan?”

Wat kon hij anders antwoorden dan: „Ik zal u niet verstooten?”

Hier was zij, de woestenij waarin hij de spade stak; zou zij een vruchtdragende akker worden?

HET ASYL STEENBEEK.

Eerste directrice Mej. P. VOUTE. Tegenwoordige
Mej. I. H. KRUIJFF.

Geheel alleen stond Heldring niet in zijn werk. Eenige mannen, waaronder wij slechts noemen Nicolaas Beets, Isaäc da Costa, Groen van Prinsterer, Van der Bruggen, Pierson, Van Eegen, hadden met hem eene vereeniging gevormd „de Christelijke Vrienden.” Zij kwamen op onbepaalde tijden bijeen en hadden een orgaan, genaamd: Vereeniging, de Christelijke stemmen.

Van hen ontving Heldring materiëel en geestelijk steun, maar de verantwoordelijkheid drukte toch op hem en werd weldra hem te zwaar. Hij overwerkte zich, en moest voor herstel zijner gezondheid eenigen tijd in de koudwaterinrichting te Boppard a/d. Rijn doorbrengen.

De kuur werkte weldadig, maar de rust van een man als Heldring kon niet anders dan eene werkzame rust zijn. In Boppard en in Ems (waar hij verblijf hield), waren nog meer Hollanders. Meestal vroegen zij Ds. Heldring de godsdienstoefening voor hen te leiden. Op eenmaal troffen hem de woorden uit Ezechiël XXXIV vers 4: „De zwakken sterkt gij niet, en het kranke heelt gij niet, en het gebroekene verbindt gij niet en het weggedrevene brengt gij niet weder en het verlorene zoekt gij niet, maar gij heerscht over hen met strengheid en met hardigheid.”

Heldring vielen deze woorden als een brandend verwijt in de ziel. Maar het was geen werkeloos tobben, waarin hij vervallen kon. „Toen,” zoo beschrijft

hij ons zelf die heilige ure, „toen w mijne ziel vervuld van de grootheid der gedachte: „Ik zal het verlorene wederzoeken, het weggedrevene terugbrengen, het gebroekene verbinden, het kranke versterken . . . dat en dat alle is het doel van Christus' komst aarde . . . Zoo stemt de eeuwige Lief het hart. . . . Deze woorden werd mij een gelofte.”

Toen hij na eenige weken thuis kwam waren er juist eenige ontslagene g vangen aangekomen, die men he gedurende zijne korte afwezigheid h toegezonden. Drie van haar waren ree ondergebracht in gezinnen, maar : konden daar niet blijven. Er moe een toevluchtsoord voor deze ongelukigen zijn. Ds. Heldring was eigenaa geworden van een stuk grond, waaroe de oude brouwerij Steenbeek stonc Dit huis werd het toevluchtsoord, wa honderden verdoolden en afgedwa den tot een beter leven terugkeerde Maanden achtereen doorreisde Ds. H dring ons vaderland en sprak in : hoofdplaatsen over dat ééne onderwe Ezechiël XXXIV vers 4. Er rustte ongekende zegen op het woord, me hart werd voor de goede zaak geope

In Januari 1848 werd het Asyl Ste beek geopend, en sedert dien tijd er 1920 vrouwen opgenomen. Het rakter was, en is nog zuiver pro tantsch. Er worden geen dwangn delen gebruikt, om de meisjes te tr ken of te houden. De deur staat al open. Zeer droevig is vaak het le te midden van die jonge scheps Hier is de gezondheid verwoest, gi de verbeelding bedorven, bij een de weer heeft het verstand zooveel gelede dat zij haar leven lang afhankel blijft. En de besten, hoeveel wroegin welk een gevoel van schaamte drag zij haar gansche leven met zich or Ook na haar vertrek, zelfs als all

goed gaat, wordt er door die vrouwen nog zoo bitter geleden.

De inwendige inrichting van het Asyl Steenbeek is netjes maar zeer eenvoudig. Men weet dat het huis betrekkelijk nieuw is. Men heeft er ruime zalen waar het naaiwerk verricht wordt en de maaltijden worden gebruikt. Er is een waschhuis, en er zijn ziekenzalen. Een geheele afdeeling is er voor de zieken, die anderen zouden kunnen besmetten. Ieder meisje heeft haar eigen slaapkamertje, eenvoudig en gezellig ingericht.

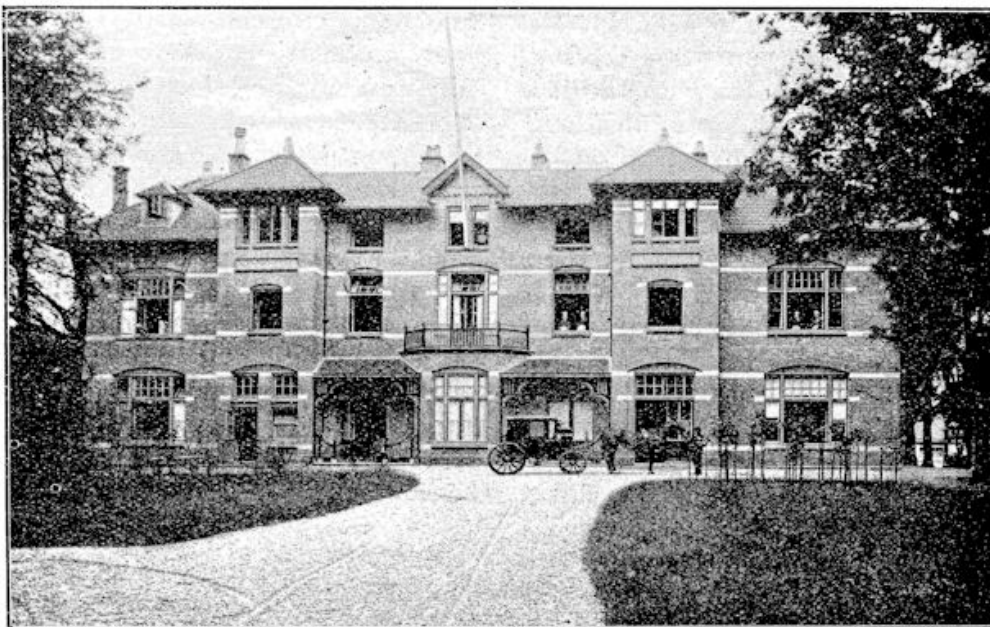
Het verblijf van de meisjes is bepaald op twee jaren. De handwerken, het reinigen en opmaken van de wasch, het huiswerk, alles moet met de grootste nauwkeurigheid aangeleerd worden. Kon men bij allen maar terstond met werken beginnen! Maar velen zijn zoo ziek, of zoo uitgeput door het leven dat zij hebben geleid, dat zij beginnen moeten met geruimen tijd in de ziekenkamer door te brengen.

TALITHA KUMI.

Eerste directrice Mej. NIEUWVEEN. Tegenwoordige
Mej. M. DE BOOY.

Van Steenbeek naar Talitha, welk een overgang! Kleine kinderen, immers reeds van vier jaar, spelen en krioelen door elkander, de ouderen gaan naar school, en die de school ontwassen zijn, leeren alle huiswerk, naaien en andere handwerken. De zanglessen staan nooit stil, bij de kleinen noch bij de grooten.

„Voorkomen is beter dan genezen,” was een van Heldring's spreuken. Bij de kennismaking met menig meisje dat op Steenbeek kwam, dacht hij: zoo aan deze maar bijtijds de helpende hand was toegestoken, zij zou niet zoo diep gezonken zijn. De kinderen die langs den weg bedelen, die in onze groote steden uitgezonden worden met koopwaar of bloemen, vaak tot diep in den nacht, wat moet er van hen worden? Bovendien zijn zoovelen de slachtoffers van tegenspoeden en onverdiende

Talitha Kumi. (Nieuw gebouw). — Voorgevel.

-- Bethel. --

rampen. Vele halve weezen worden opgenomen met wie men niet weet, wat aan te vangen. Of een groote ramp treft een stad: een firma die het vertrouwen van allen bezit, gaat failliet. Het groote publiek stelt meestal alleen belang in den chef der firma. Maar de slag trof ook, misschien het ergst, andere kringen: de beambten staan plotseling zonder brood, velen hebben boven hun stand geleefd, aangestoken door het vertoon van weelde, dat van het huis van den chef uitging. De kinderen vooral zijn ongelukkig. Hen beklagen is heel gemakkelijk, maar even verderfelijk; men moet hen helpen tot iets beters te komen, tot een degelijke, gezonde, meer Christelijke levensopvatting en ook voor dezen kan de spreuk van Heldring tot waarheid worden: Uit verlies winst!

Zeer droevige geschiedenissen leeren

wij op Talitha kennen, vele ook die nooit over onze lippen komen mogen. Ach, zoo menigeen van die kleine meisjes heeft niemand op de wereld dan ons! Wij mogen die jonge schepseltjes niet vertellen wat wij weten: zoo zij het al begrijpen, het zou te grievend voor haar zijn. Zoo menigeen, die het na haar vertrek van Talitha vernam, heeft het hard en bitter gemaakt.

Over de resultaten van Talitha wil ik thans niet spreken, alleen dit eene: Wij kregen in de laatste 5 maanden 83 aanvragen om dienstboden, terwijl wij slechts aan 12 konden voldoen. De reputatie van het huis schijnt dus niet slecht te zijn.

BETHEL.

Eerste directrice Mej. H. M. LANGELAAN. Tegenwoordige
Mej. E. VAN GHEEL GILDEMEESTER.

Toen Heldring zich over de diepst gezonkenen ontfermd, en de jonge kinderen

uit het volk tot zich had geroepen, zag hij, dat de taak nog niet voltooid was. Daar waren nog meisjes, die niet op Steenbeek behoorden, en te oud waren voor Talitha. Eerst heeft hij die bij de kinderen van Talitha opgenomen, hopen- de dat zij, die toch al geleden hadden onder eigen en anderer afdwalingen, dezen zoude waarschuwen en een goeden invloed op haar uitoefenen. Maar dit bleek verkeerd gezien, de gesprekken met die meisjes deden meer kwaad dan goed. Wilde men ook deze helpen, zonder de anderen te bederven, dan moest er een nieuw tehuis worden opgericht. „Uw poging is hopeloos,” zeiden velen, „want op dit tijdperk is de mensch voor verbetering te oud en voor berouw te jong.”

Er was iets waars in deze bewering. Bethel met zijn eigenaardige bevolking van meisjes tusschen de 16 en 23 jaar, is niet het gemakkelijkste onzer stichtingen. Men heeft Bethel wel eens het gesticht van den kwaden wil genoemd. Maar toch, bij hoevelen wordt die in een goeden wil omgezet. Wij behoeven de boeken van Bethel slechts op te slaan, en de brieven te lezen van de meisjes die ons verlieten, om ook over dezen arbeid met dankbaarheid vervuld te zijn.

In den aanvang werden door Ds. Heldring op Bethel alleen ontslagen gevangenen opgenomen of meisjes die zich schuldig hadden gemaakt aan eenig vergrijp, waarop gevangenisstraf staat. Maar weldra nam men daar ook op, die gevaar liepen op verkeerde wegen te geraken, en schoon men de anderen niet weigerde, kreeg het gesticht, evenals Talitha, meer en meer een preventief karakter. Dit heeft het behouden tot op onzen tijd.

Het spreekt van zelf, dat deze arbeid onmogelijk was en is, zonder de hulp van beschaafde Christelijke vrouwen. genegen om de opvoeding van

de kinderen van ons volk op zich te nemen.

Op de drie genoemde gestichten is de opleiding die voor dienstbode. Op Steenbeek en Bethel is de duur van het verblijf bepaald op twee jaren, in dien tijd kan ook de meest onwetende, *wanneer zij wil*, bekwaam gemaakt worden. Op Talitha kunnen de kinderen van haar vierde jaar af opgenomen worden en zij verlaten ons gewoonlijk op haar achttiende om in hare diensten te gaan.

DE CHRISTELIJKE NORMAALSCHOOL.

Eerste directrice Mej. J. J. WEYLAND. Tegenwoordige
Mej. P. A. VAN GHEEL GILDEMEESTER.

Eerste directeur J. NOBELS.
Tegenwoordige Dr. H. A. WESTSTRATE.

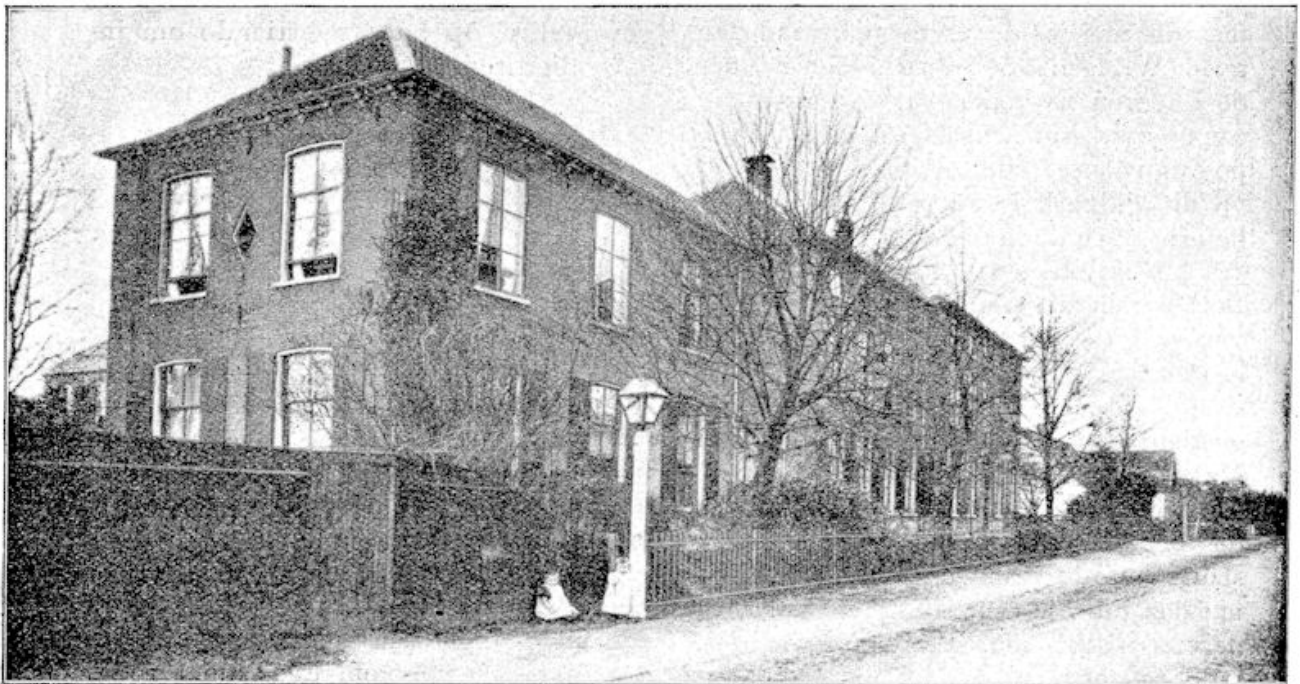
„Gun mij dat eene nog, zoo spreekt het gedurig in mijn hart.” Zijne vrienden glimlachten bij dat woord van een man, die altijd met nieuwe plannen kwam. Vaak toch gebeurde het, dat hem meisjes werden toegezonden met bijzondere gaven, maar die hij toch niets anders kon geven dan eene plaats op Talitha. Dit, maar bovenal zijn strijd tegen het neutrale onderwijs der openbare scholen, deed hem reikhalzend verlangen naar een Christelijke Normalschool, waar hij de dochters van zendelingen en predikanten kon opvoeden en onderwijzen. Ofschoon de school dus een volksbelang mocht heeten, kwam de stoot tot de stichting van buitenslands. In 1836 ontving Ds. Heldring een schrijven van een Boheemschen predikant, die hem verzocht zijne twee dochtertjes van 10 en 12 jaren gratis op te nemen op Talitha Kumi. In het oude land van Huss is het protestantisme zoo geheel onderdrukt, dat zij die den moed hebben predikant te worden er een ellendig leven leiden. Zij blijven hun leven lang dood arm,

hunne zoons worden arbeiders, hunne dochters dienstboden. Ds. Heldring liet de beide meisjes komen, en de vader schreef: „Ik dank God, dat gij ze ter opvoeding hebt willen opnemen, want mij schoot niets over dan het klooster en dat was mij onmogelijk.”

Nog herinneren zich de ouderen onder ons de komst van die beide meis-

DE VLUCHTHEUVELKERK.

Zoo verrezen, de een uit de andere voorkomende, in Zetten, vier stichtingen. Nog altijd, nl. van 1827 af, was Ds. Heldring predikant in het naburige Hemmen. De afstand is niet groot, maar toch is het begrijpelijk, dat hij vooral bij het klimmen van zijne jaren behoefte

Normalschool.

jes, ware natuurkinderen, in de kleding van haar land, sprekende een taal die niemand verstond. Zij waren de eersten van de meer dan vijfhonderd, die op de Normalschool onderwijs genoten. De Normalschool is thans bijna vijftig jaar oud, zij begon met zes leerlingen, dit aantal is thans tot vijftig (internen) gestegen. Over het onderwijs behoeft hier niets gezegd te worden, de jaarlijksche examenlijsten spreken voor zichzelf.

gevoelde meer in het midden van zijn eigenlijken arbeid te wonen. Daar kwam nog iets bij. In het eerste jaar dat Ds. Heldring de Betuwe bewoonde, in 1827, brak de Waaldijk bij Ochten door en werd het land door eene overstroming geteisterd en schoon de bewoners van Hemmen er betrekkelijk goed afkwamen toch zag hij genoeg van de gevaren, waaraan de streek bij ijsgang of hoogen waterstand blootstond. Een plaats, verheven boven den hoogsten waterstand, waarop de bewoners van de laaggelegen dorpen

met hun vee konden vluchten, dat was Heldring's wensch, dien hij verkreeg door het opwerpen van onzen Vluchtheuvel. Weldra verrees op den top van den heuvel een kerkje en niet ver vandaar het nieuwe woonhuis, de pastorie. In 1867, na veertigjarigen dienst, legde Ds. Heldring zijn ambt als predikant te Hemmen neder, en den 19^{en} Juni 1870 werd het kerkje ingewijd. Er was toen voor ruim vierhonderd hoorders plaats, daarna moest meer dan eens de kerk vergroot worden. Merkwaardig is

de tekst waarmede Heldring deze kerk opende: „Kan uit Nazareth iets goeds voortkomen?” Maar hij kon er bijvoegen: „Kom en zie.”

Zes jaren heeft de stichter nog te midden van zijne stichtingen gewoond, toen was, vooral na het afsterven van zijne trouwe gade, zijne kracht gebroken, en in Mariënbad in Bohemen, waarheen hij gegaan was om herstel van zijne gezondheid te zoeken, is hij gestorven. Onvergetelijk is het morgen uur waarin de oude man voor het laatst optrad voor de verwaarloosden, de verlatenen en de gevallenen, en, als door profetischen geest beziel, het tekstwoord koos: „En als hij dit

xxv

De Vluchtheuvelkerk.

gezegd had, ontsliep hij.” Zijn overschot is hier heen gevoerd en in ons midden, op het kerkhof op den Vluchtheuvel, rust hij. Nicolaas Beets in zijn bekende schoone regelen, heeft het hem toegezongen, staande bij zijn graf:

Hier zult gij zacht en vredig slapen
In vaderlandschen grond,
Te midden, Herder! van de schapen,
Die u Gods liefde zond.

Hier zal u 't kerkje schaduw schenken,
Door uwe hand gebouwd,
Waar gij de woorden en de wenken;
Des hemels hebt ontvouwd;
Hier staan als opgerichte steenen
Eerbiediglijk geschaard,
De vier gestichten om u henen,
Die zeggen, wie gij waart.

6

HET MAGDALENAHUIS.

Eerste directrice Mej. C. W. SWELLENGREBEL.
Tegenwoordige Mej. A. F. DUDOK VAN HEEL.

Longfellow heeft het zoo schoon uitgedrukt in zijn „Levenspsalm,” hoe hij, die het leven niet als een ijdel droom beschouwt, hij die leeft met zijn hart, voetstappen achterlaat op het strand der tijden, voetstappen die een arme verloren schipbreukeling ontdekt en die zijn moed doen herleven.

Maar ook kan het zijn, dat een krachtig en talentvol man, die voetstappen vindende, alles verlaat wat hij heeft en, daarin tredende, besluit ze te volgen, tot het eind van zijn leven.

Ieder weet, dat Ds. H. Pierson nu reeds bijna 30 jaar Heldrings' voetstappen drukt, en dat onder zijne leiding de geest

der Zettensche inrichtingen vooral naar buiten werkte. In alle groote, in vele kleine steden zijn Doorgangshuizen, zijn Toevluchtsoorden verzezen. Velen hebben, getroffen door de nooden van ons volk, de hand aan den ploeg geslagen en arbeiden in eigen kring, meestal in hartelijk samengaan met ons.

Maar ook in Zetten stond het werk niet stil. Vier huizen vond Ds. Pierson hier, vier heeft hij er bij gesticht.

Reeds tot Ds. Heldring is het door-

gedrongen, welke gevaren de jonge ongehuwde moeder bedreigen, die onbeschermd met haar kindje de wereld ingaat en meestal een voorwerp is van verachting en spot. Het is haar onmogelijk voor zichzelf en haar kindje den kost te verdienen. Wie zal zijn huis voor haar openen? Slechts één weg staat haar open als men haar niet helpt: die van nog verder af te dwalen. En zoo zij

dieper zinkt dan klinkt haar dezelfde stem in het oor, die Heldring hoorde in de gevangenis te Gouda: „Gij zijt toch bedorven; wat meer of minder komt er niet op aan.”

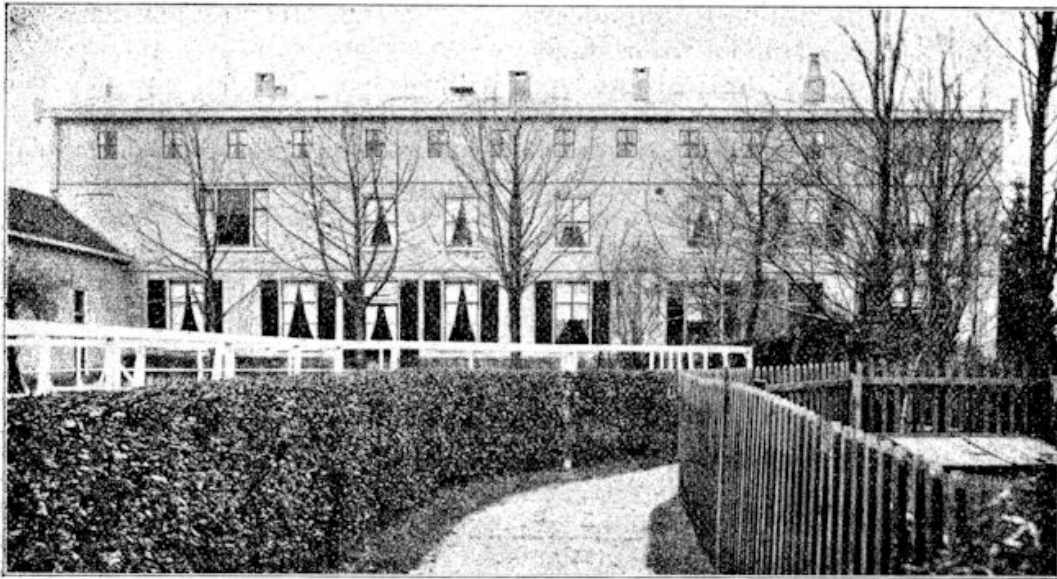
En het kindje! Er zijn honderd manieren zich er van te ontdoen. Verwaarloozing, onvoldoend voedsel. De geneesheeren weten er van mee te getuigen, hoe die arme kindertjes wegwijnen en sterven, aan ingewandslijden

— een zeer rekbare rubriek! Thans zijn hier twee stichtingen verzezen: het Magdalenahuis en het Kinderhuis daaraan verbonden. Geene vrouw behoeft, in welken nood zij ook verkeert, verlegen te staan. Vóór de geboorte van haar kindje kan zij hier een toevlucht vinden; zij kan blijven om er voor te zorgen, en het de eerste noodige hulp en verzorging te geven.

Daarna als de moeder ons verlaat, geven wij, als het eenigszins mogelijk

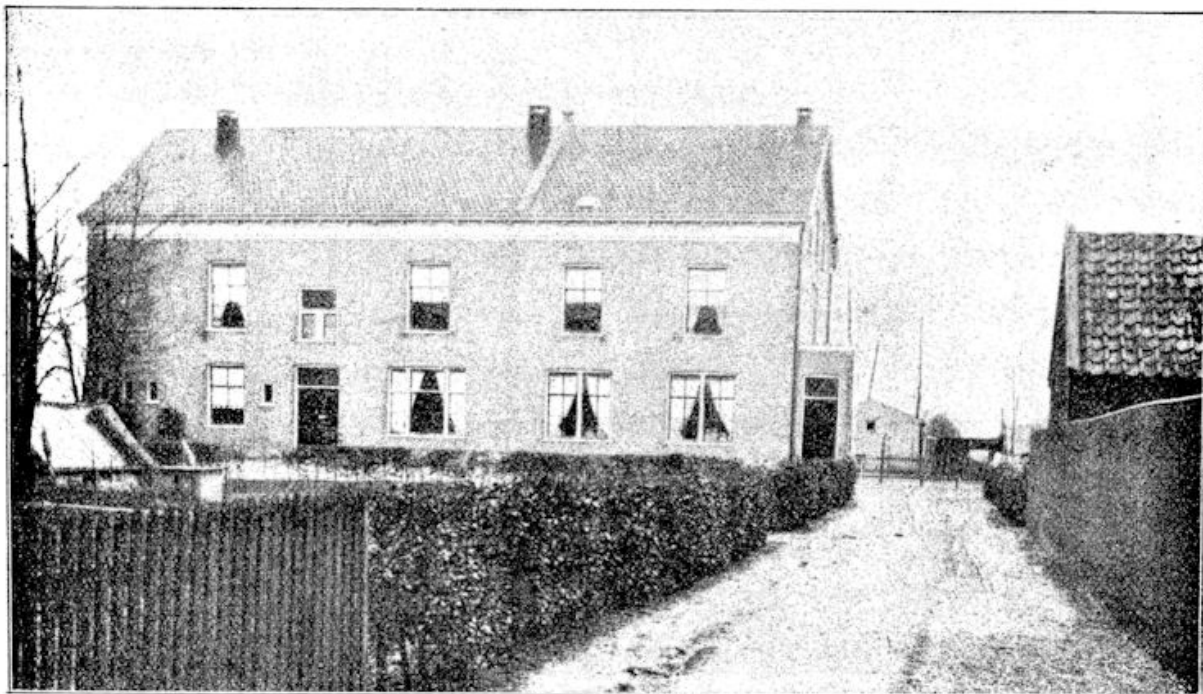
DS. H. PIERSON.

Het Magdalenahuis.

is, haar de kleine mee. Het is veel beter, dat het kind in de eigen familie, of zoo dat niet kan in een gezin, onder toezicht der moeder wordt opgevoed.

Maar als er geen ander toevluchtsoord is, als de familie de kleine verstoot, dan opent zich het Kinderhuis. Meer dan zevenhonderd kinderen zijn er op

Het Kinderhuis.

het Magdalenahuis geboren, ongeveer een zesde van deze blijven voor onze rekening. Wij zouden deze groote en zware zorgen niet op ons genomen hebben, zoo er niet kinderen tot ons gebracht waren uit gezinnen waar men hen besteed had, uitgehongerd, verwaarloosd en zelfs zoo mishandeld, dat de dood als een barmhartig verlosser begroet moest worden. Enkelen bleven door groote zorg in het leven. Vreeselijk wordt er geleden door die kleine verschoppelingen. *Onze* kinderen kunnen tenminste bij al wat zij moeten ontberen, een welverzorgde, gelukkige jeugd genieten. De arbeid voor deze jongens en meisjes is een zeer gezegende. Wel geven enkelen ons uren van bezorgdheid, maar voor de meesten is er veel hoop. Mochten zij de eersten worden van een nieuw en eerlijk geslacht!

DE OPLEIDINGSHUIZEN.

Tusschen Talitha en de Normaal-school staan de opleidingshuizen door Ds. Pierson gesticht voor meisjes uit den goeden burgerstand, voor wie men om de een of andere reden een andere omgeving zoekt. Het zijn niet zoo zeer gestichten, als wel groote gezinnen. Goedkoope kostscholen zijn het niet, ofschoon zij er dikwijls voor worden aangezien. De jongere kinderen bezoeken de oefenschool, aan de Normaal-school verbonden. Toonen zij bijzondere gaven en geschiktheid, dan kunnen zij vergunning krijgen om aan het toelatingsexamen tot die school deel te nemen. Maar anders blijven zij na haar veertiende jaar in het huis, waar zij gelegenheid hebben zich te bekwamen in alle huishoudelijke vakken, in het handwerksexamen, enz.

Dit is de geschiedenis der Heldring-

Opleidingshuis „Hosa Euphéma”.
Kerste directrice Mej. J. TROMP. — Tegenwoordige Mevr. B. HIGGS.

Opleidingshuis „Hosa Semna“.
Eerste directrice Mej. I. M. C. LEDEBOER. — Tegenwoordige Mej. M. W. MACLAINE PONT.

gestichten, tot hiertoe. Zij is niet voltooid, de arbeid zet zich voort. Niets is meer veranderd dan de opleiding der vrouw in de laatste jaren. Wij zijn het in 't geheel niet in alle opzichten daarmede eens; zelfs is er veel waar wij tegenover staan. Maar kennis nemen moeten wij van al wat er omgaat. Geen inslapen, geen sleur. Wie men tot ons brengt zijn zij, die te kort komen, met

wie men geen raad weet. Woeste gronden zijn het, vaak, o! zoo dicht bewassen met distels en doornen en wild groeiend kreupelhout. Wij moeten uitroeien, ompitten, ploegen, eggen, bezaaien. En het kerkje in het naburige Pfalzdorf bewaart nog altijd de belofte, ook voor ons: de woestenijen zullen tot vruchtdragende akkers worden.

BLADVULLING.

In een brief aan de Staten van Holland schreef Hugo de Groot, nadat hij zijn kerker in Loevestein ontvlucht was het volgende: „Al het quaet, dat mij aangedaan is, en mij nog zoude aangedaan worden, zal mij nimmer

afkeeren van de liefde, die ik altijd hebbe gedragen, en naar mijn klein vermoogen betuigd tot mijn vaderlandt, voor welker vrijheid, rust en voorspoed ik den Almogende altijdt bidden zal.”